

RISTO RINNE

Koulutuksen ja varhaiskasvatuksen tasa-arvo kuntapolitiikan keskiöön

Olemme käymässä läpi yhden suomalaisen hallintohistorian suurimmista muutoksista. Maahan on perustettu pitkän ja vaivalloisen valmistelun jälkeen uusi väliportaan hallinto ja uudet hyvinvointialueet. Tammikuun lopussa tänä vuonna valittiin uudet aluevaltuustot maan 21 hyvinvointialueelle niin sanotuisa sote-vaaleissa. Tämä merkitsi samalla, että aiemmin kuntien vastuulla pitkälti olleet sosiaali- ja terveystalvet siirtyvät uusien alueiden hallittaviksi. Kuntien budjetit tulevat merkittävästi supistumaan ja kuntien määräysvalta kaventumaan.

Kuntien osalla tämä merkitsee sitä, että kuntien tärkeimmäksi toimialaksi kohoavat varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelujen järjestäminen ja ylläpito. Kun Suomessa jo aiemmin on koulutushallintoa 1980-luvulta asti isoin toimin hajautettu ja päätösvaltaa siirretty kuntatasolle, kuntapolitiikalle ja kunnalliselle koulutuspolitiikalle isoimmaksi haasteeksi säilyttyä aiempaa vahvemmin järkevän ja tasa-arvoisen koulutuspolitiikan harjoittaminen.

Miltei yhtäikaa hallinnollisen rakennemuutoksen kanssa on edennyt maamme historian yksi merkittävimmistä koulutuspoliittisista reformeista eli oppivelvollisuuden pidentäminen 12 vuoteen ja näin ollen kunnollisen koulutuksen tarjoaminen kaikille kansalaisille vähintään 18-vuotiaiksi asti. Tämä on

merkittävin historiallinen koulutuspoliittinen reformi sitten oppivelvollisuuden säätämisen (1921) ja yhtenäiskouluratkaisun eli peruskoulun pystyttämisen 1960- ja 1970-luvulla. Isojen koulutuspoliittisten reformien välillä näyttää kuluvan noin puoli vuosisataa.

Hyvinvointivaltio on nyt luvannut kantaa isolla kourallaan huolta jokaikisen lapsen ja nuoren elämästä aikuisuuteen asti. Kun sote-puolella tahdotaan muokata aiempaa parempia hoitopolkuja, voidaan vastavasti sanoa, että koulutuspuolella tahdotaan muokata aiempaa parempia ja reilumpia kasvatus- ja koulutuspolkuja perheistä aikuisuuteen, kansalaisuuteen ja työmarkkinoille. Kettään kaveria ei jätetä eikä hylätä hänen sukupuolensa, etnisen alkuperänsä, sosiaalisen ja alueellisen taustastansa tai vammansa ja poikkeavuutensa takia.

Tämä asettaa kuntien koulutuspolitiikalle valtavan haasteen, mutta myös valtavat mahdollisuudet. On siirryttävä tähän mennessä liiallisesti lohkoutuneesta yhtenäiskoulusta yhtenäisempään yhtenäiskouluun. Kun isoimmassa kaupungeissa on jo menty sellaiseen eriytymiseen, jossa puolet oppilaista ja heidän perheistään valitsee peruskoulun sisällä erikoistuneet oppimisreitit ja suuntaa tavalisen oppilaaksiottoalueensa, koulupiirinsä ulkopuolelle "parempiin kouluihin" hyläten lähikoulunsa, tämä kehityskulku on katkais-

tava. On järjestettävä kaikkiin kouluihin riittävän pienet opetustyhmät ja riittävästi avustavaa henkilökuntaa, jotta koko ikäluokka voi käydä koulutietään yhdessä toisiaan kunnioittaen ja auttaen. Solidaarisesti.

Kyse on tietysti myös rahasta. Julkiselle varhaiskasvatukselle ja koululaitokselle on järjestettävä kuntien budjeteissa ja valtionavustuksissa riittävä rahoitus, jotta kaikista voidaan pitää koulupolkunsa varrella tarvittavaa ja välttämätöntä henkilökohtaista huolta. Nykyisen hallituksen pyrkimys tähän ja rahoituksen merkittävä lisäys on kunnioitettava suunnanmuutos verrattuna edellisiin hallituksiin, jotka ovat heikentäneet resursseja ja laiminlyöneet koulutus- ja varhaiskasvatuksen. Kansakunnallamme ja kunnilla ei ole yksinkertaisesti varaa hylätä tulevaisuuttaan ja uhrata ainoatakaan lastaan syrjään vieville tuhon teille. Meillä ei ole sosiaalista, henkistä eikä taloudellista varaa tähän kilpailultaan kiristyvässä globaalissa maailmassa.

Kuntien on nyt otettava vaarin aukeavista mahdollisuuksista todellisiin uudistuksiin ja parannuksiin. Kaiken kärkeen, kokkapuuksi on nostettava varhaiskasvatuksen ja koulutuksen tasa-arvo. Kuntien tulee kilpailla ensisijassa siitä, mikä kunta parhaiten tämän tavoitteen saavuttaa.

On tietysti selvää, etteivät varhaiskasvatus ja koulutus elä yhteiskunnasta ja kulttuurista erillään vaan oksastuvat kiinteinä oksina niihin ja ympäröivään maailmaan. Erityisen voimakkaasti koulutuksen tasa-arvo ja sallittu eriarvoisuuden kasvu ovat kiinni kuntien ja kaupunkien harjoittamasta asuntopolitiikasta. Ei voi jatkossa enää olla niin, että esimerkiksi kaupunkien asuinalueet ja lähiöt saavat eriytyä isoissa mittasuhteissa eliitin ja köyhem-

män väen asuinalueiksi. Meillä on hirvittäviä näyttöjä siitä, mihin tämä on johtanut esimerkiksi Yhdysvalloissa, Englannissa, Ranskassa ja myös naapurissamme Ruotsissa, joissa vähävaraiset ja maahanmuuttajaperheet on ahdettu tietyille asuinalueille ja sinne perustettu heille omat koulunsa. On kuljettu isoin askelein kohden koulutuksen polarisaatiota: yhtäältä kohden rikkaiden ja hyväosaisten eliittikouluja ja toisaalta suoranaisia ghettokouluja. Nämä koulutuspolut eivät toisiaan kohtaa, ja jatkoreitit kohden korkeampaa koulutusta avautuvat niistä totaalisen eriarvoisesti. Useissa pidemmälle polarisaatiossa kulkeneissa maissa nuorison kapina, mellakat ja holtiton vastarinta ovat vain luontevaa toimintaa nois-
sa olosuhteissa.

Esimerkiksi Helsingissä ja Turussa on jo viimeisimmissä pormestariohjelmassa kaupunkiohjelmiin otettu sanomaa väestön integraation ja inklusiivisen eriyttämisen puolesta sekä segregaatian vähentämisen suuntaan. Turun 2021 ohjelmassa todetaan muun muassa:

Yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja asuinalueiden tasapainoisen kehityksen kärkihanke. Lähiöiden kehittämisen ensisijaiseksi tavoitteeksi vahvistetaan segregaatian vähentäminen. Vahvistetaan kaupunkilaisten yhteisöllisyyttä ja osallistumista kaupungin kehittämiseen. ... Varmistetaan, että kotouttamis- ja syrjäytymisen ehkäisyn ohjelmilla on oikeat mittarit ohjelman tulokselliseksi toteuttamiseksi.

Nyt on pidettävä kiinni siitä, ettemme usko pelkkään poliittiseen retoriikkaan, vaan vaadimme tosiasiallisia tekoja tasa-arvon edistämiseksi ja myös selkeää seuranta-indikaattorein siitä, miten edetään koulutuksellisen tasa-arvon suunnassa ja ehkäistään syrjäytymistä. Kunnallisen koulutuspolitiikan on ryhdistädyttävä.